

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania J. B.
od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji
o wysokość emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 28 sierpnia 2024 r.,
skarg kasacyjnych organu rentowego oraz odwołującego się od wyroku Sądu
Apelacyjnego w Lublinie
z dnia 15 czerwca 2022 r., sygn. akt III AUa 140/22,

- 1. oddala obie skargi kasacyjne,**
- 2. wzajemnie znosi między stronami koszty postępowania kasacyjnego.**

Halina Kiriło   Piotr Prusinowski   Dawid Miąsik

UZASADNIENIE

Decyzją z 11 lipca 2017 r. Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (dalej: organ emerytalny) na podstawie art. 15c związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1280 ze zm.; dalej: ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy lub ustawa zaopatrzeniowa) ponownie ustalił od dnia 1 października 2017 r. wysokość emerytury policyjnej J. B. Z decyzji tej wynika, że wysokość emerytury stanowi 63,05% podstawy wymiaru w kwocie 5 643,94 zł, czyli 3 558,50 zł i wobec tego, iż ustalona kwota jest wyższa od przeciętnej emerytury ogłoszonej przez Prezesa ZUS, podlega zmniejszeniu do kwoty 2 069,02 zł.

Kolejną decyzją z 11 lipca 2017 r. Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na podstawie art. 22a związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej ponownie ustalił od dnia 1 października 2017 r. wysokość policyjnej renty inwalidzkiej J. B. na kwotę 750 zł.

J. B. odwołał się od obu decyzji.

Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z 21 grudnia 2021 r. zmienił zaskarżone decyzje przez ustalenie od dnia 1 października 2017 r. wysokości emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej J. B. w kwotach obowiązujących przed dniem 30 września 2017 r.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że J. B., urodzony w dniu [...] 1956 r., został przyjęty z dniem 1 sierpnia 1986 r. do Służby Bezpieczeństwa na okres służby przygotowawczej i mianowany na stanowisko młodszego inspektora Wydziału [...] SB WUSW w C. Z dniem 1 grudnia 1988 r. mianowano go na stanowisko młodszego inspektora Wydziału [...] Służby Bezpieczeństwa WUSW w C. Wydział [...] Służby Bezpieczeństwa WUSW w C. zajmował się ochroną przemysłu. Pracowało w nim około 10 funkcjonariuszy. W ramach służby przygotowawczej odwołujący się nie wykonywał samodzielnych czynności operacyjnych. Wyszukiwał lokale w biurze ewidencji ludności, które były wykorzystywane przez Służbę Bezpieczeństwa między innymi na spotkania z agenturą, zajmował się sporządzaniem stenogramów z

telekonferencji prowadzonych przez wyższych funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, odsłuchiwał konferencje z taśmy, sporządzał stenogramy, które następnie przekazywał naczelnikowi wydziału, zajmował się katalogowaniem i księgowaniem opozycyjnych wydawnictw literatury bezdebitowej przejmowanej operacyjnie przez innych funkcjonariuszy tego wydziału. Wydział [...] Służby Bezpieczeństwa, w którym J. B. rozpoczął służbę z dniem 1 grudnia 1988 r., zajmował się między innymi ochroną operacyjną oświaty i służby medycznej. Odwołujący się sporządzał meldunki sytuacyjne na temat nastrojów, opinii i komentarzy w środowisku ochranianym przez wydział. Dane do sporządzania meldunków były dostarczane przez pozostałych pracowników wydziału.

Z dniem 1 listopada 1989 r. J. B. mianowano na stanowisko inspektora Wydziału Kryminalnego RUSW w C. Czynności w tym Wydziale wykonywał do dnia 31 lipca 1990 r. Po pozytywnej weryfikacji, odwołujący się został przyjęty, w ramach służby przygotowawczej, do służby w Policji. Z dniem 1 marca 1991 r. mianowano go na stanowisko asystenta Wydziału Operacyjno - Rozpoznawczego KRP w C. J. B. został zwolniony ze służby w Policji z dniem 15 lutego 2007 r. Oznacza to, że po 1990 r. pełnił przez ponad 15 lat służbę w Policji.

Z informacji Instytutu Pamięci Narodowej o przebiegu służby z 21 kwietnia 2017 r. wynika, że w okresie od 1 sierpnia 1986 r. do 31 października 1989 r. J. B. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej. Ustalając wysokość świadczenia, organ rentowy przyjął za okres wskazany w informacji IPN 0% podstawy wymiaru.

Sąd Okręgowy uznał, że konieczne jest dokonywanie ustaleń i oceny w indywidualnej sprawie odrębnie dla każdego funkcjonariusza, przez pryzmat działań jakie podejmował w okresie swej służby. Wymagają zatem analizy okoliczności faktyczne w aspekcie podejmowania świadomych działań w ramach takiej struktury, w tym pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20), przy czym ustawa wprowadza domniemanie takiego stanu faktycznego. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 lutego 2010 r., K 6/09 (OTK-A 2010 nr 2, poz. 15) podkreślił, że względy wykładni celowościowej prowadzą do wniosku, iż ograniczenie wysokości świadczeń emerytalnych nie może dotyczyć funkcjonariuszy, którzy tylko

formalnie pozostawali w służbie w jednostce organizacyjnej kwalifikowanej jako organ bezpieczeństwa państwa, ale winno obejmować tych, którzy rzeczywiście pełnili służbę w tych organach, realizując obowiązki przypisane do stanowisk, które mieściły się w danej strukturze.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, analiza wyników postępowania dowodowego prowadzi do wniosku, że istniały uzasadnione podstawy, aby przypisać J. B. pełnienie służby na rzecz totalitarnego państwa rozumianej jako świadome i dobrowolne uczestnictwo w służbach godzących w fundamentalne prawa i wolności człowieka. Odwołujący się negował, że wykonywał czynności mające związek ze stosowaniem aparatu przemocy. Tymczasem z jego akt osobowych wynika, że wykonywał czynności operacyjne. Zajmował się pisanem stenogramów z telekonferencji, odsłuchiwał konferencje z taśmy i sporządzał stenogramy, które przekazywał naczelnikowi wydziału. Był zaangażowany w pracę wydziałów, w których pełnił służbę, w tym wykonywał czynności operacyjne.

Sąd Okręgowy uznał jednak, że niezasadnie zastosowano w stosunku do J. B. przepis art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej, zmniejszając wysokość jego emerytury, ustalonej zgodnie z art. 15c ust. 1 tej ustawy, do kwoty przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa ZUS. Nie można bowiem tracić z pola widzenia, że odwołujący się po transformacji ustrojowej został przyjęty do służby w Policji, którą kontynuował do dnia 15 lutego 2007 r., a więc przez ponad 15 lat. Zastosowanie art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej skutkowało tym, że ten okres pracy odwołującego się w ogóle nie miał znaczenia przy ustalaniu wysokości jego emerytury. Zdaniem Sądu Okręgowego, stosowanie powołanego przepisu powoduje niesłuszne „ukaranie” funkcjonariusza nie za okres służby na rzecz totalitarnego państwa, tylko za okres służby w demokratycznej Polsce. Stosowanie w takiej sytuacji przepisu art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej nie stanowi realizacji zasad sprawiedliwości społecznej, ale jest w istocie sankcją karną i dyskryminacją.

Mając to wszystko na uwadze, Sąd pierwszej instancji doszedł do wniosku, że organ emerytalny nie był uprawniony do obniżenia wysokości emerytury policyjnej J. B. ani też stosowania art. 22a ust. 1 i ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej i obniżania wysokości jego policyjnej renty inwalidzkiej. W związku z tym zmienił zaskarżone

decyzje przez ustalenie od dnia 1 października 2017 r. obydwu świadczeń w wysokości obowiązującej do dnia 30 września 2017 r.

Na skutek apelacji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z 15 czerwca 2022 r. zmienił częściowo zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że ponownie ustalił od dnia 1 października 2017 r. wysokość emerytury policyjnej J. B. w kwocie 3 558,50 zł brutto miesięcznie, zaś w pozostałej części oddalił odwołanie (pkt I); oddalił apelację w pozostałej części (pkt II); wzajemnie zniósł między stronami koszty postępowania apelacyjnego (pkt III).

Zdaniem Sądu drugiej instancji, apelacja organu emerytalnego zasługiwała częściowo na uwzględnienie, choć nie w wyniku uznania zasadności zarzutów w niej przedstawionych. Sąd pierwszej instancji wydał bowiem zaskarżony wyrok, którego treść tenoru pozostaje w istotnej sprzeczności z treścią jego uzasadnienia. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy uznał, że J. B. w okresie wskazanym w informacji Instytutu Pamięci Narodowej o przebiegu służby (tj. w okresie od 1 sierpnia 1986 r. do 31 października 1989 r.) pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej. Mając to na uwadze, Sąd pierwszej instancji stwierdził, że wysokość emerytury policyjnej J. B. powinna być ustalona od dnia 1 października 2017 r. z uwzględnieniem art. 15c ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, ale z pominięciem art. 15c ust. 3 tej ustawy. Konsekwencją tego winno być ustalenie od dnia 1 października 2017 r. wysokości emerytury policyjnej odwołującego się w kwocie wskazanej w pkt 6 zaskarżonej decyzji, tj. w kwocie 3 558,30 zł. Tymczasem Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku zmienił tę decyzję przez ustalenie od dnia 1 października 2017 r. wysokości emerytury policyjnej odwołującego w wysokości obowiązującej przed dniem 30 września 2017 r. Przed tą ostatnią datą wysokość emerytury policyjnej uprawnionego była określona w decyzji z 27 lutego 2017 r. o waloryzacji emerytury policyjnej. Z decyzji tej wynika, że wysokość przedmiotowego świadczenia od dnia 1 marca 2017 r. wynosi 4 515,15 zł. W tym miejscu należy zauważyć, że w niniejszej sprawie odwołujący się nie przedstawił żadnych dowodów potwierdzających, iż w okresie wskazanym w informacji IPN o przebiegu służby, bez wiedzy przełożonych, podjął współpracę i czynnie wspierał osoby lub organizacje działające na rzecz

niepodległości Państwa Polskiego, co uzasadniałoby zgodnie z art. 15c ust. 5 oraz art. 22a ust. 5 ustawy zaopatrzeniowej niestosowanie do ponownego ustalenia wysokości emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej J. B. przepisów art. 15c ust. 1-3 oraz art. 22a ust. 1 i 3 powołanej ustawy.

Sąd Apelacyjny w pełni podzielił i przyjął za własne zarówno poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, w tym te dotyczące kwalifikacji okresu wskazanego w informacji IPN o przebiegu służby jako okresu służby na rzecz totalitarnego państwa.

Istota sporu na etapie postępowania apelacyjnego sprowadzała się do zagadnienia, czy byłemu funkcjonariuszowi, który pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o jakiej mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, może być ponownie ustalona wysokość emerytury policyjnej z pominięciem przepisu art. 15c ust. 3 tej ustawy.

Poprzestanie jedynie na językowej wykładni art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej pozostawałoby w kolizji z art. 64 Konstytucji RP, albowiem mimo nabycia prawa do emerytury na podstawie służby w MO i Policji, a nie z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa, wyłączenie jego stosowanie prowadzi do istotnego, nieuzasadnionego celem ustawy obniżenia świadczenia emerytalnego. Stanowi to arbitralne i niesłuszne odjęcie przysługującego odwołującemu się dotychczas z mocy ustawy uprawnienia majątkowego. Należy przy tym podkreślić, na co zresztą zwrócił uwagę sam projektodawca ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. na stronie 5 uzasadnienia jej projektu, że rozwiązania zawarte w ustawie zmieniającej nie mogą mieć charakteru represyjnego. Natomiast wykładnia przepisu art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej, zgodnie z którą każdy, nawet bardzo krótki okres służby na rzecz totalitarnego państwa, niewpływający przy tym na spełnienie przez funkcjonariusza przesłanki wskazanej w art. 12 ustawy, prowadzi do obniżenia mu świadczenia emerytalnego w sposób określony w tym przepisie, nie ma żadnego uzasadnienia ani w celu ustawy, ani też w preferowanych wartościach sprawiedliwości społecznej. Stanowiłoby to nieuzasadnione naruszenie słusznie nabytego przez odwołującego się prawa do emerytury policyjnej za okresy niestanowiące służby na rzecz totalitarnego państwa. W kontekście przywoływanych w uzasadnieniu projektu

ustawy nowelizującej zasad sprawiedliwości społecznej nie ma żadnych racji do pozbawiania funkcjonariusza Policji świadczenia emerytalnego w wysokości przysługującej mu z tytułu służby w MO i Policji. Zasadne jest jedynie - zgodnie z ustawą - obniżenie mu podstawy wymiaru do 0% za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, co Sąd pierwszej instancji uczynił w zaskarżonym wyroku. Zastosowanie zaś mechanizmu wskazanego w przepisie art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej w stosunku do takiego funkcjonariusza stanowiłoby w istocie rodzaj nieproporcjonalnej sankcji za to, że pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa.

W świetle zasad konstytucyjnych i przy uwzględnieniu metod wykładni systemowej, celowościowej i aksjologicznej, trzeba dokonać takiej interpretacji art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej, zgodnie z którą przepis ten nie ma zastosowania do funkcjonariusza, który nie nabył emerytury policyjnej z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa, a okres tej służby jest jedynie okresem dodatkowym, niewpływającym na nabycie prawa do tego świadczenia. Zdaniem Sądu drugiej instancji, w konsekwencji powyższych ustaleń i rozważań prawnych należało częściowo zmienić zaskarżony wyrok przez ustalenie od dnia 1 października 2017 r. wysokości emerytury policyjnej J. B. w kwocie 3 558,50 zł, zaś w pozostałej części oddalić odwołania od obu zaskarżonych decyzji, w tym w całości odwołanie od decyzji z dnia 11 lipca 2017 r. o ponownym ustaleniu wysokości policyjnej renty inwalidzkiej.

Obie strony wniosły skargi kasacyjne od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie.

Skarżący J. B., zaskarżając wyrok w całości, oparł skargę kasacyjną na podstawach: 1) naruszenia prawa materialnego, tj. art. 15c w związku z art. 13b i 24a ustawy zaopatrzeniowej, przez jego niewłaściwe zastosowanie będące konsekwencją dokonania błędnej wykładni przejawiającej się w przyjęciu, że służba skarżącego od 1 sierpnia 1986 r. do 31 października 1989 r. była służbą na rzecz totalitarnego państwa, podczas gdy: a) analiza całości zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności indywidualna ocena służby odwołującego się, nie daje podstaw do uznania tej służby za służbę na rzecz państwa totalitarnego - skarżący nie dopuścił się żadnych zachowań, czy czynów, które naruszałyby podstawowe prawa i wolności człowieka, obywatela, nie zajmował się inwigilacją opozycji, Kościoła, jak również nie wykonywał żadnych czynności operacyjnych,

wywiadowczych; b) nie każde zawiązanie stosunku prawnego w ramach służby państwowej wiąże się automatycznie z zaangażowaniem bezpośrednio ukierunkowanym na realizowanie charakterystycznych dla ustroju tego państwa zadań i funkcji — sam fakt pełnienia przez skarżącego służby od 1 sierpnia 1986 r. do 31 października 1989 r., czy też awansowanie i nagradzanie go, nie jest wystarczający do uznania, iż służba pełniona w tym okresie była służbą na rzecz państwa totalitarnego.

Mając na uwadze przytoczone wyżej podstawy kasacyjne, odwołujący się wniósł o uchylenie zaskarżanego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od organu emerytalnego na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Organ emerytalny, zaskarżając wyrok w zakresie punktu II, oparł skargę kasacyjną na podstawie naruszenia prawa materialnego, a to: 1) art. 15c ust. 3 w związku z art. 15c ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, przez błędną wykładnię tych przepisów i przyjęcie, że nie mają one zastosowania do funkcjonariusza, który nie nabył emerytury z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa, a okres tej służby jest jedynie okresem dodatkowym, niewpływającym na nabycie prawa do świadczenia, podczas gdy przepisy te mają zastosowanie do funkcjonariusza, który pełnił służbę na rzecz państwa totalitarnego; 2) art. 15c ust. 3 w związku z art. 15c ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, przez niezastosowanie tych przepisów w sytuacji, gdy w ustalonym przez Sąd Apelacyjny stanie faktycznym odwołujący się w okresie od 16 października 1984 r. do 31 lipca 1990 r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej; 3) art. 178 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 15c ust. 3 i ustawy zaopatrzeniowej, przez jego niezastosowanie i wydanie orzeczenia z pominięciem obowiązujących przepisów prawa; 4) art. 193 Konstytucji RP, przez niezwrócenie się przez Sąd pierwszej instancji do Trybunału Konstytucyjnego z zapytaniem o zgodność art. 15c ustawy zaopatrzeniowej z Konstytucją RP, a w konsekwencji samodzielne rozstrzygnięcie niejako „w zastępstwie” Trybunału Konstytucyjnego o niekonstytucyjności art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej, w oparciu o który wydana została zaskarżona decyzja, co spowodowało wydanie orzeczenia nieuwzględniającego regulacji wynikającej z

art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej; 5) art. 188 Konstytucji RP, przez samodzielne rozstrzygnięcie niejako „w zastępstwie” Trybunału Konstytucyjnego o niekonstytucyjności art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej, w oparciu o który wydana została zaskarżona decyzja, pomijając wynikającą z tego przepisu wyłączną kompetencję Trybunału Konstytucyjnego w zakresie stwierdzania zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją; 6) art. 67 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 188, art. 178, art. 193 Konstytucji RP oraz art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej, przez autonomiczne uznanie, że art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej narusza zasadę proporcjonalności, ochrony praw nabytych, sprawiedliwości społecznej, zaufania obywatela do państwa i tworzonego przez nie prawa, nadto prawa do zabezpieczenia społecznego, w sytuacji gdy zakwestionowany przepis wprowadzony został w celu zniwelowania nieuzasadnionych przywilejów, niesłusznie przyznanych funkcjonariuszom służb bezpieczeństwa, a co za tym idzie - również członkom ich najbliższej rodziny oraz wobec braku konstytucyjnych gwarancji wysokości świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, organ emerytalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w punkcie 3 i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego lub - w razie uznania przez Sąd Najwyższy podstawy naruszenia przepisów postępowania za nieuzasadnioną w oparciu o art. 398¹⁶ k.p.c. - o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę wyroku Sądu drugiej instancji w zakresie punktu II i oddalenie odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego MSWiA z 11 lipca 2017 r. o ponownym ustaleniu wysokości emerytury w całości oraz zasądzenie od odwołującego się na rzecz skarżącego kosztów postępowania za obie instancje oraz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Żadna ze skarg nie zawiera uzasadnionych podstaw. Zaskarżony wyrok jest bowiem prawidłowy.

Należy zwrócić uwagę, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego w sprawach dotyczących tożsamej problematyki prawnej (także podobnych stanów faktycznych) wypracowano następujące stanowisko w przedmiocie wykładni i stosowania przepisów ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, zarówno co do kwalifikacji służby jako służby w organach totalitarnego państwa, jak i co do zawartych w ustawie zaopatrzeniowej mechanizmów korygujących wysokość emerytur.

W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20 (OSNP 2021 nr 3, poz. 28) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że kryterium "służby na rzecz totalitarnego państwa" określone w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2023 r., I USKP 40/22 (OSNP 2023 nr 11, poz. 126) - w rozwinięciu powołanej uchwały składu siedmiu sędziów - uznano, że stwierdzenie pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji Instytutu Pamięci Narodowej (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz powinno być ocenione na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu (art. 13b ust. 1 w związku z art. 13a ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej). Stąd nie można zaaprobować stanowiska, że w każdym przypadku kryterium pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa określone w art. 13b ust. 1 tej ustawy jest spełnione już tylko w przypadku formalnej przynależności do wymienionych w nim służb. Sąd ubezpieczeń społecznych, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji organu emerytalnego w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości emerytury (renty) policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez IPN zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby),

jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Związanie to obejmuje jedynie organ emerytalny, który przy wydawaniu decyzji musi kierować się danymi zawartymi w informacji o przebiegu służby. Ustalenia faktyczne i interpretacje prawne IPN-u nie mogą natomiast wiązać sądu, do którego wyłącznej kompetencji (kognicji) należy ustalenie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w przedmiocie prawa do emerytury policyjnej i jej wysokości oraz odpowiednia kwalifikacja prawna (subsumcja) ustalonych faktów. Informacja o przebiegu służby jest wprawdzie dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 k.p.c., ale przeciwko niemu mogą być przeprowadzane przeciwdowody.

Sąd Apelacyjny wyszedł z założenia, że służba odwołującego się stanowiła służbę na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej i jest to trafne spostrzeżenie w świetle zgromadzonego materiału dowodowego. Tego rodzaju służba wypełnia kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa”, mimo braku po stronie funkcjonariusza indywidualnych działań bezpośrednio zmierzających do naruszania podstawowych praw i wolności człowieka, co znalazło potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22, OSNP 2023 nr 9, poz. 104). W wyroku tym podkreślono, że „naruszanie podstawowych praw i wolności człowieka” jest wypadkową działań „instytucjonalnych” oraz „indywidualnych”, zaś „totalitaryzm” jako cecha określonego państwa jest wypadkową indywidualnych działań łamiących podstawowe prawa i wolności, ale również realizuje się w „kooperatywnych działaniach” ludzi skupionych w instytucjach, których zadaniem jest ograniczanie praw i wolności obywateli. W rezultacie Sąd Najwyższy uznał, że w trakcie kwalifikacji służby na mocy art. 13b ust. 1 ustawy o zaopatrzeniowej nie jest wystarczające stwierdzenie, że funkcjonariusz osobiście nikomu nie szkodził i że nie prowadził sam działalności operacyjnej. Należy bowiem to ustalenie skonfrontować ze spojrzeniem „instytucjonalnym”, a więc z tym, czym zajmowała się dana jednostka.

Trzeba także przywołać stanowiska wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyrokach: z dnia 18 kwietnia 2023 r., I USKP 40/22 (OSNP 2023 nr 11, poz. 26) i z dnia 17 maja 2023 r., I USKP 63/22 (LEX nr 3563400), w których zauważono, że istotne znaczenie ma zakres i przedmiot działalności formacji/instytucji

(z uwzględnieniem jednostek wymienionych w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej), który może potwierdzać, iż były one bezpośrednio ukierunkowane na realizowanie charakterystycznych dla ustroju totalitarnego zadań i funkcji i takie zadania wykonywali wszyscy - bez wyjątku - funkcjonariusze służący w danej jednostce organizacyjnej, którzy stanowili jej strukturę, bez jakiej niemożliwe byłoby wykonywanie przypisanych tej jednostce zadań.

Skoro art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej łączy służbę na rzecz totalitarnego państwa z samym podjęciem służby w instytucjach i formacjach w tym przepisie wymienionych, to istnieje domniemanie faktyczne (wynikające z informacji o przebiegu służby potwierdzającej służbę w tych jednostkach), że służba w nich była służbą na rzecz totalitarnego państwa. Także motywacja podjęcia służby w określonej instytucji i formacji może być brana pod uwagę w kontekście kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2023 r., I USKP 86/22, LEX nr 3521518). Domniemanie to może być obalone w procesie cywilnym. Nie jest jednak tak, że to na organie emerytalnym ciąży obowiązek udowodnienia (art. 6 k.c. w związku z art. 232 zdanie pierwsze k.p.c.), że dany funkcjonariusz uczestniczył w łamaniu praw człowieka i obywatela. W sytuacji, gdy potwierdzona zostaje służba w instytucjach i formacjach wymienionych w art. 13b ustawy z o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, ciężar dowodu przechodzi na ubezpieczonego.

W tym stanie rzeczy, za chybione trzeba uznać zarzuty podniesione przez odwołującego się a zmierzające do zakwestionowania zastosowania przez Sąd *meriti* art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej i w konsekwencji zmiany wysokości emerytury według reguł opisanych w art. 15c ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej.

Odnosząc się do podstaw kasacyjnych sformułowanych przez organ emerytalny, należy wskazać, że wbrew twierdzeniom skarżącego, możliwość odmowy zastosowania przez sąd przepisu ustawy, który uznał za niezgodny z Konstytucją RP, jest dopuszczalna (pod pewnymi warunkami). Sąd Najwyższy zwrócił na to uwagę w postanowieniu z dnia 21 czerwca 2023 r., III USK 268/22 (Zeszyty naukowe Sądownictwa Administracyjnego 2023 nr 5, s. 97-100, z omówieniem M. Szpyrki, LEX nr 3571906), w którym podkreślił, że z uwagi na bezpieczeństwo obrotu prawnego kształtowanego również przez indywidualne akty

stosowania prawa, jakimi są orzeczenia sądowe - odmowa zastosowania przepisu ustawy może nastąpić w wypadku, gdy sąd rozpoznający sprawę nie ma wątpliwości co do niezgodności tego przepisu z Konstytucją RP, a sprzeczność ma charakter oczywisty, inaczej mówiąc, gdy zachodzi sytuacja oczywistej niekonstytucyjności przepisu. Sytuacja taka może zachodzić wówczas, gdy porównywane przepisy ustawy i Konstytucji RP dotyczą regulacji tej samej materii i są ze sobą sprzeczne, a norma konstytucyjna jest skonkretyzowana w stopniu pozwalającym na jej samoistne zastosowanie, gdy ustawodawca wprowadził regulację identyczną, jak norma objęta już wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, gdy Trybunał stwierdził niekonstytucyjność określonej normy prawnej zamieszczonej w przepisie tożsamym, który nie podlegał rozpoznaniu przed Trybunałem, gdy sposób rozumienia przepisu ustawy wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (por. też uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2001 r., III ZP 12/01, OSNAPiUS 2002 nr 2, poz. 34 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 kwietnia 1998 r., I PKN 90/98, OSNAPiUS 2000 nr 1, poz. 6; z dnia 20 sierpnia 2001 r., III RN 189/00, OSNAPiUS 2002 nr 6, poz. 130; z dnia 8 stycznia 2009 r., I CSK 482/08, LEX nr 491552; z dnia 8 października 2015 r., III KRS 34/12, OSNP 2016 nr 11, poz. 103 oraz z dnia 17 marca 2016 r., V CSK 377/15, OSNP 2016 nr 12, poz. 148; Jurysta 2016 nr 12, s.18, z glosą J.G. Firlusa; *Ars in vita. Ars in iure*. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Jankowskiemu, pod red. A. Barańskiej i S. Cieślaka, Warszawa 2018, z glosą M. Białeckiego; uchwałę składu siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 16 października 2006 r., I FSP 2/06, ONSAiWSA 2007 nr 1, poz. 3 oraz wyroki tego Sądu: z dnia 24 września 2008 r., I OSK 1369/07, LEX nr 509708 i z dnia 18 grudnia 2013 r., I FSK 36/13, LEX nr 1528716).

W szczególności w wyroku z dnia 8 października 2015 r., III KRS 34/12 (OSNP 2017 nr 9, poz. 119; OSP 2016 nr 11, poz. 103, z glosą M. Wiącka) Sąd Najwyższy przyjął, że jeżeli jest to niezbędne do rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) sąd może odmówić zastosowania przepisów ustawy niezgodnych z Konstytucją RP, gdy przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności tych przepisów z Konstytucją (art. 193 Konstytucji RP), a Trybunał Konstytucyjny nie udzielił na nie odpowiedzi. W tym przypadku nie chodzi więc o przeprowadzanie przez Sąd Najwyższy - "w zastępstwie" Trybunału Konstytucyjnego - oceny

konstytucyjności przepisów ustawowych, lecz o "odmowę zastosowania" przepisów, które są niezgodne (zwłaszcza w sposób oczywisty) z przepisami (wzorcami) Konstytucji RP (por. też wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 kwietnia 1998 r., I PKN 90/98, OSNAPiUS 2000 nr 1, poz. 6; Przegląd Sejmowy 2001 nr 2, s. 88, z glosą A. Józefowicza; Monitor Prawniczy 2001 nr 19, s. 986, z glosą S. Rudnickiego; z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, LEX nr 530757; z dnia 29 sierpnia 2001 r., III RN 189/00, OSNAPiUS 2002 nr 6, poz. 130 oraz uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2001 r., III ZP 12/01, OSNAPiUS 2002 nr 2, poz. 34; Przegląd Sejmowy 2002 nr 1, s. 121, z glosą J. Trzcíńskiego; Przegląd Sądowy 2002 nr 5, s. 153, z glosą B. Nity; Gazeta Sądowa 2002 nr 2, s. 46, z glosą M. Przysuchy i postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 maja 1998 r., III SW 1/98, OSNAPiUS 1998 nr 17, poz. 528; Przegląd Sejmowy 1998 nr 5, s. 214, z glosą M. Zubika).

Również w doktrynie wyróżniono wzorce zachowania sądu w związku ze stwierdzeniem sprzeczności przepisu ustawy z Konstytucją RP. Podnosi się, że decyzja o odmowie zastosowania przepisu ustawy uwarunkowana jest wpływem zaistniałej sprzeczności (nieuzgadnialności) na rozstrzygnięcie konkretnej sprawy, będącej przedmiotem rozpoznania przez sąd. Jeśli konsekwencją zastosowania niezgodnego z Konstytucją RP przepisu ustawy byłoby wydanie niesprawiedliwego rozstrzygnięcia, to sąd - stosownie do stopnia własnego przekonania i realnych możliwości procesowych (zwłaszcza w zakresie możliwości orzecznich TK) - podejmie decyzję o: (1) wystąpieniu do TK z pytaniem prawnym co do zgodności przepisu ustawy z Konstytucją, lub (2) o odmowie zastosowania niezgodnego z Konstytucją przepisu ustawy i rozstrzygnięciu sprawy w oparciu o bezpośrednie zastosowanie przepisów Konstytucji. Decyzja sądu zależeć powinna od przekonania składu orzekającego co do: (1) sprzeczności normy ustawowej z normą konstytucyjną, (2) wpływu owej sprzeczności na kształt rozstrzygnięcia w indywidualnym akcie stosowania prawa (M. Gutowski, P. Kardas: Domniemanie konstytucyjności a kompetencje sądów, *Palestra* 2016 nr 5, s. 44). Ocena konstytucyjności prawa sprawowana przez sądy w ramach bezpośredniego stosowania Konstytucji służy nie tylko zapewnieniu zgodności orzeczeń z Konstytucją, a w konsekwencji zapewnieniu wydania orzeczenia słusznego, sprawiedliwego i realizującego konstytucyjną aksjologię i wartości, ale także

przyspieszeniu postępowania. Pozwala ponadto na badanie konstytucyjności prawa w różnorodnych sprawach, odmiennych okolicznościach faktycznych, co znacznie poszerza zakres oceny konstytucyjności. Trybunał Konstytucyjny bada bowiem zgodność z Konstytucją w sposób abstrakcyjny i w zakresie wniosku, co istotnie zawęża pole działania tego organu. Kontrola rozproszona stwarza także możliwość interpretacji Konstytucji oraz ustaw z uwzględnieniem szerokiego spektrum wiedzy specjalistycznej sądów w poszczególnych działach prawa, a tym samym poszerza perspektywę rozumienia Konstytucji (M. Gutowski, P. Kardas: Wykładnia i stosowanie prawa w procesie opartym na Konstytucji, Warszawa 2017, § 3. Znaczenie Konstytucji dla procesu sądowego stosowania prawa; por. też M. Haczkowska: Zasada bezpośredniego stosowania konstytucji w działalności orzeczniczej sądów, Przegląd Sejmowy 2005 nr 1; R. Balicki: Bezpośrednie stosowanie konstytucji, Krajowa Rada Sądownictwa 2016 nr 4, s. 13; M. Gutowski, P. Kardas: Sądowa kontrola konstytucyjności prawa. Kilka uwag o kompetencjach sądów powszechnych do bezpośredniego stosowania Konstytucji, Palestra 2016 nr 4, s. 5; E. Maniewska: Pojęcie argumentacji konstytucyjnej i jej ewolucja w orzecznictwie Sądu Najwyższego (w:) Argumentacja konstytucyjna w orzecznictwie sądowym, Studia i Analizy Sądu Najwyższego - Materiały Naukowe, Tom IV, Warszawa 2017, s. 59; W. Sanetra: Bezpośrednie stosowanie Konstytucji RP przez Sąd Najwyższy, Przegląd Sądowy 2017 nr 2, s. 5; P. Tuleja: Wpływ przesłanki funkcjonalnej na sposób rozpoznania pytania prawnego przez Trybunał Konstytucyjny, Przegląd Sądowy 2017 nr 6, s. 7; A. Bodnar: Wykonywanie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Polsce. Wymiar instytucjonalny, Warszawa 2018, Rozdział VII, pkt 9. Zagrożenia dla niezależności sądownictwa a stosowanie Konwencji przez sądy; P. Mikuli: Doktryna konieczności jako uzasadnienie dla rozproszonej kontroli konstytucyjności ustaw w Polsce, Gdańskie Studia Prawnicze 2018 nr 2, s. 635; J. Podkowik: Sądy wobec niekonstytucyjnych aktów normatywnych u progu trzeciej dekady obowiązywania Konstytucji RP, Przegląd Sądowy 2018 nr 5, s. 5; J. Roszkiewicz: Incydentalna kontrola legalności aktów organów władzy publicznej w procesach dotyczących ochrony dóbr osobistych, Monitor Prawniczy 2019 nr 11, s. 591; P. Polak: Związanie sądu wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego wydanym w nieprawidłowo umocowanym składzie (refleksje na tle

wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 20 czerwca 2018 r., sygn. akt V SA/Wa 459/18), Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego 2020 nr 3, s. 63; P. Radziejewicz: Kryzys konstytucyjny i paradygmatyczna zmiana konstytucji, Państwo i Prawo 2020 nr 10, s. 3; P. Jabłońska: Konstytucyjne podstawy rozproszonej kontroli konstytucyjności prawa, Przegląd Sądowy 2020 nr 11-12, s. 21).

W wyroku z dnia 9 czerwca 2022 r., III USKP 145/21 (OSNP 2022 nr 11, poz. 113) w sprawie o rentę rodzinną z zastosowaniem przepisów ustawy zaopatrzeniowej, Sąd Najwyższy stwierdził (miedzy innymi), że jeśli nie jest możliwe uzyskanie kontroli konstytucyjnej przez przewidziany do tego organ (Trybunał Konstytucyjny) z jednoczesnym zapewnieniem stronie rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, to do sądu powszechnego rozpoznającego sprawę należy zapewnienie obywatelowi właściwej kontroli konstytucyjnej i jego powinnością jest samodzielne dokonanie oceny zgodności z Konstytucją RP wskazanych przepisów ustawy (praktyka rozproszonej, konkretnej kontroli konstytucyjności przepisów ustawy zaopatrzeniowej jest coraz powszechniejsza - por. wyrok Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 31 maja 2019 r., IV U 241/19, Studia Iuridica Toruniensia 2019 Tom 25, s. 234, z glosą P. Lewandowskiego; wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 16 października 2020 r., VIII U 2082/20, LEX nr 3076534; wyrok Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 20 października 2020 r., V U 198/19, Studia Iuridica Toruniensia 2021 Tom 28, s. 544, z glosą P. Lewandowskiego; wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 29 października 2019 r., III U 819/19, LEX nr 2752612; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 18 sierpnia 2021 r., III AUa 1599/20, LEX nr 3230517).

W uzasadnieniu wyroku z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22 (OSNP 2023 nr 9, poz. 104) Sąd Najwyższy - mimo że nie jest to jego ustrojową rolą - dopuścił możliwość stosowania przez sądy rozproszonej kontroli konstytucyjności ustaw w przypadku bezczynności Trybunału Konstytucyjnego, co ma miejsce w odniesieniu do przepisów ustawy zaopatrzeniowej, a dotyczy w szczególności art. 15c ust. 1 pkt 1 i art. 15c ust. 3 tej ustawy (por. też uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2022 r., III PZP 2/21, OSNP 2023 nr 3, poz. 25 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2022 r., III USKP 145/21, LEX nr 3353118).

Właśnie w wyroku z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22, zostały zawarte (podzielane przez skład orzekający) podstawowe zasady wykładni i zastosowania przepisów ustawy zaopatrzeniowej mających znaczenie w rozpoznawanej sprawie, w którym to wyroku wyjaśniono, że prawodawca wprowadził do ustawy zaopatrzeniowej dwa mechanizmy korygujące wysokość emerytur funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa. Pierwszy z nich "zeruje" kwalifikowane lata służby. Drugi zaś obniża wysokość świadczenia do przeciętnej emerytury przysługującej w powszechnym systemie ubezpieczenia.

W odniesieniu do pierwszego z wymienionych mechanizmów Sąd Najwyższy przyjął, że "wyzerowanie lat służby" (art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej) jest środkiem proporcjonalnym w stosunku do funkcjonariuszy, których lata służby przypadły przed zmianami zapoczątkowanymi w 1989 r. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że co prawda jest to rozwiązanie "okrutne" i "nieefektywne funkcjonalnie", jednak nie pozostaje w sprzeczności z przepisami Konstytucji RP. Zgodnie z zamysłem "wyzerowania" lat służby, każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa traktowany jest jako nieistniejący, czyli nie ma żadnego wpływu na wysokość świadczenia. Sprawia to, że im więcej takich "pustych" lat, tym wysokość świadczenia szybciej zbliża się do wysokości najniższej emerytury - gwarantowanej przez art. 18 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej. W przeciwieństwie do rozwiązania przyjętego w art. 15c ust. 3 tej ustawy, "wyzerowanie lat służby" godzi w funkcjonariuszy, których lata służby przypadły przed zmianami zapoczątkowanymi w 1989 r. Dotkliwość tego rozwiązania jest proporcjonalna i w niewielkim stopniu dotyczy osób, które tylko kilka lat służyły w PRL. W rezultacie, rozwiązanie to - przez swoją proporcjonalność - wpisuje się w cel promowany przez ustawodawcę. Skutecznie obniża emerytury "osób służących na rzecz totalitarnego państwa". W pewnym sensie dostrzegalna jest również adekwatność tego rozwiązania względem przyświecającego ustawodawcy zamysłu. Wzorzec wpisany w art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy skutecznie zrównuje emerytury policyjne do (lub nawet poniżej) wysokości świadczeń pobieranych przez obywateli prześladowanych przed 1990 r. Warto przypomnieć, że analogiczne do art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej rozwiązanie (obniżające przelicznik służby z 2,6 do 0,7 podstawy wymiaru) zostało już wcześniej wprowadzone do

ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (art. 15b). Trybunał Konstytucyjny uznał je za zgodne z Konstytucją RP (wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 lutego 2010 r., K 6/09, OTK-A 2010 nr 2, poz. 15 i z dnia 11 stycznia 2012 r., K 36/09, OTK-A 2012 nr 1, poz. 3). Dlatego krytyczna ocena art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej nie prowadzi do uznania niezgodności tego przepisu z Konstytucją RP, ponieważ nie ma możliwości jednoznacznego zakwalifikowania tego przepisu jako pozostającego w opozycji do wzorców wynikających z Konstytucji RP, zwłaszcza zaś jej art. 2.

W nawiązaniu do drugiego z wymienionych mechanizmów Sąd Najwyższy przyjął, że art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej zawiera mechanizm swoistej "gilotyny" obniżającej wysokość świadczeń tych funkcjonariuszy, którzy pomyślnie przeszli weryfikację w 1990 r. i w kolejnych latach służyli wolnej Polsce. Obniżenie świadczenia do pułapu przeciętnej emerytury (art. 15c ust. 3), gdy wysokość "ponad" ten wskaźnik została wypracowana po 1990 r.: a) w sposób oczywisty narusza art. 32 ust. 1 ust. 2 Konstytucji RP; b) godzi w art. 64 ust. 1, 2 i 3 Konstytucji RP; c) narusza prawo do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP; d) narusza art. 2 Konstytucji RP. Przemawia to za odmową zastosowania art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej. Ponadto, skoro już w dniu 4 czerwca 1989 r. odbyły się częściowo wolne wybory a od dnia 24 sierpnia 1989 r. premierem został T. M. (jego rząd został zaprzysiężony w dniu 12 września 1989 r.), to trudno mówić o realizowaniu w tym okresie służby "na rzecz totalitarnego państwa". Sąd Najwyższy uwzględnił, że przewidziane tym drugim mechanizmem limitowanie wysokości świadczenia pułapem "przeciętnej emerytury" w większości przypadków doprowadzi do efektu, zgodnie z którym mechanizm "stażowy" z art. 15c ust. 1 i 2 ustawy nie będzie miał żadnego znaczenia (zob. też wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 maja 2023 r., I USKP 63/22, LEX nr 3563400 oraz z dnia 24 maja 2023 r., II USKP 40/23, LEX nr 3568174).

W świetle zaprezentowanych rozważań należało uznać, że prawidłowe było zapatrywanie Sądu Apelacyjnego, iż według zasad konstytucyjnych i przy uwzględnieniu metod wykładni systemowej, celowościowej i aksjologicznej, art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej nie ma zastosowania do funkcjonariusza, który nie nabył emerytury policyjnej z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa, a okres tej

służby jest jedynie okresem dodatkowym, niewpływającym na nabycie prawa do tego świadczenia.

Ustalenie wysokości emerytury oraz renty skarżącego, poczynwszy od dnia 1 października 2017 r., powinno zatem odbyć się bez zastosowania art. 15c ust. 3 oraz analogicznego art. 22a ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej (do którego również odnoszą się powyższe wywody w kontekście niezgodności jego treści z Konstytucją RP).

Biorąc powyższe rozważania pod uwagę, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁴ oraz art. 100 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[ms]